

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

5 An sint aliqui casus, in quibus inferiores potestatem habeant
dispensandi in superiores legibus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

Prima sententia docet Prælatum inferiorem posse in legibus superioris dispensare, si ei interdictum non sit, sic An- ton. 1. part. 111. 17. §. 20. Soto in 4. distict. 27. quest. 1. art. 4. & in quo tandem. Covarr. cap. alma. 1. part. §. 7. n. 8. reputat probabile Bonacina disp. 1. de legibus, quest. 2. punct. 1. num. 27. plures adducit Barbosa 2. part. de potestate Episcopi allegat. 33. num. 17. Et probant primò, quia sine hac facultate non possunt inferiores gubernationi consulerè, quia non debent pro quocumque casu ad Principem recurrere; esset enim nimis molestem Ergo censetur illis concessa. Secundo sæpè referatur superior sibi dispensationem legis à se constituta. Ergo cum non referatur, censetur illam concedere; aliàs frustra referatur, si ex positione tantum legis referata esset. Et confirmatur ex cap. nuper, de sentent. excommunicat. ubi dicitur, cum Pontifex non referatur sibi abolitionem excommunicationis, eo ipso censetur inferioribus Prælatis concedere. Ergo idem erit dicendum in dispensatione. Tertio, quia in votis, & iuramentis inferior dispensat, cum non interdicatur. Ergo etiam in qualibet lege Ecclesiastica, cuius obligatio inferior est obligatione voti, quæ est ex iure diuino. Quarto in obseruatione festorum, & ieiuniorum dispensant inferiores Prælati, quia non interdicantur. Ergo etiam in aliis legibus. Denique est ratio à priori, quia quilibet Episcopus in sua diocesi potest quicquid potest Papa in tota Ecclesia, nisi à Pontifice prohibeatur, sic Victor. relect. de potest. Ecclesie, num. 28. Sanchez potes referens. 1. de matrim. disp. 61. num. 3. Barbosa 2. part. de potestate Episcopi, allegat. 33. n. 17. Est enim pastor ordinarius, cui incumbit regimen suæ diocesis adæquatur, Ergo dum non limitatur, æquè ac Pontifex habet iurisdictionem, hac enim ratione Confessor ordinarius habet potestatem abolendi ab omnibus casibus, qui Episcopo, vel Pontifici referant non sunt; quia est ordinarius. Ergo idem erit dicendum de Episcopo in dispensationibus concedendis.

8 Nihilominus probabilis existimo nullum inferiorem habere potestatem dispensandi in legibus superioris, nisi superior expresse vel tacite concedat: sic glossa in cap. cum singulari, §. pro, verbo canonici, de prebend. in 6. & in cap. in quibusdam de penis, Covarr. 4. decret. 2. part. cap. 6. n. 15. Ioan. Gutierrez lib. 1. canon. quest. cap. 5. n. 10. Bassius lib. 8. cap. 6. n. 1. Sanchez lib. 6. de legibus, cap. 14. n. 4. Salas disp. 20. sect. 3. n. 10. Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 5. n. 9. & lib. 2. disp. 40. num. 1. Barbosa 2. part. de potestate Episcopi, allegat. 33. n. 18. Bonacina disp. 1. quest. 2. punct. 1. num. 27. & alij apud ipsos, & colligitur satis ex cap. cum inferior, de maior. & obediens, & ex Clement. ne Romani, de elect. ubi cauetur inferiorem non posse superioris iura mutare: si autem absque illius consensu tacite, vel expresse dispensationem concedere inferior possit, iam superioris iura sine illius consensu possit mutare. Deinde inferior non potest voluntatem superioris impedire ipso non consentiente; aliàs esset ipso superiore superior. Ergo non potest concedere dispensationem ipso non consentiente; quia per dispensationem impeditur voluntas superioris intendens obligare. Neque satisfactis, si dicat ex vi officij tibi hanc potestatem esse concessam, dum non prohibetur; quia aliàs non bene argueret textus in cap. dilectus, de temporibus ordinat. condemnans Episcopum, quod vno die plures ordines sacros conferret, etiam si de mandato Metropolitanani faceret; quia à iure ei non est permillum, poterat enim replicare, sufficit, quod mihi non sit prohibitum. Adde plures esse irregularitates, & inhabilitates à iure statutas, in quibus nequeunt Episcopi ex proprio munere dispensare, quia non inueniuntur concessæ, etiam si non inueniantur prohibita. Requiritur ergo expressa, vel tacita concessio. Denique est glossa in supradicto dilectus, verbo, permissa, censet in criminibus posse Episcopum dispensare, nisi expresse ei prohibeatur. Ac in cap. si electi, §. de adulteris, de iudiciis, cum communi sententia docet in criminibus adulterio maioribus dari non posse dispensationem, eo quod non reperitur concessum; bene ratio in minoribus.

9 Neque obliantur argumenta contraria.

Ad primum dico plures esse casus, in quibus conceditur inferioribus potestas dispensandi, quibus sufficenter prouisum est gubernationi, de quibus statim dicemus.

Ad secundum referatur quidem dispensationem, ac veniat intelligenda in generali concessione.

Ad confirmationem, ex cap. nuper, dico abolitionem excommunicationis concedi, quoties non referatur, secus vero dispensatio, quia absolutio non est contra ius, sed potius ipsi conformis; ius enim præcipit dispositum absolvere: at dispensatio semper ius violat. Item absolutio ab excommunicatione, & peccatis ad bonum animæ ordinatur, ideoque expeditur: facilius concedi quam dispensatio. Quapropter non solum Episcopo, sed parochio est concessa, dum non referatur: ut constat ex suprad. cap. nuper.

Ad tertium dico dispensationem in votis, & iuramentis non esse dispensationem in lege superioris, quia nullus dispensat, ut manente voto cesset obligatio, sed est remissio matricæ per votum promissa, quam remissionem possunt om-

nes Prælati facere nomine Dei, quoties sibi non interdicatur, quia hoc videbatur expedire communi bono, eo quod frequentissime occurrit occasio in his dispensandi.

Ad quartum concedo ex tacita concessione Pontificis consuetudine manifestata habere inferiores Prælatos potestatem dispensandi in obseruatione festorum & ieiunij, eo quod hi censentur casus satis frequentes.

Ad vltimum nego illud axioma verum esse, Episcopum in sua diocesi habere eandem potestatem, ac summum Pontificem pro tota Ecclesia, numquam enim Episcopus potuit committere presbytero sacramentum ordinis, aut confirmationis, quod tamen potest Pontifex, neque potuit dispensare in matrimonio rato, neque desinere res fidei, canonizare Sanctos, concedere indulgentias absolute, vtique ad plenariam remissionem, instituire censuras, approbare religiones, & alia huiusmodi, solum enim illa propositio habere potest verum in his quæ ad commune regimen spectant, & antequam à Pontifice lex aliqua constituitur. Nam illa lege constituta ex vi iuris limitata est inferioris iurisdictioni, vt non possit circa illam se intromittere. Adde quoties non conceditur inferiori potestas dispensandi in lege superioris, expresse censetur denegata: nam licet non deageatur in particulari, denegatur tamen in genere, eo quod generaliter ius statuit præcepta superioris ab inferioribus obseruanda esse, cap. super his, cap. cum inferior, de maior. & obed. & c. 1. de consuet.

10 Ex his inferitur primò, Episcopum non posse dispensare in legibus Concilij provincialis, alio modo, quam potest dispensare in legibus Pontificis, quia sunt leges superioris, sic Bassius lib. 8. cap. 6. num. 10. Suarez lib. 6. cap. 15. num. 4. & Doctores referendi corollario sequenti. Concilium enim provinciale superior est quolibet Episcopo, vt constat ex tota disp. 18. & ex cap. saluo, 9. q. 3. & cap. graue nimis, de prebend. Item Concilium provinciale potest condere leges, quas Episcopi obseruare tenentur, & facere obseruari, vt dicitur cap. sicut olim, de accus. & in Trident. sess. 24. cap. 2. Adde, tempore antiquo Concilium provinciale potestatem habebat cognoscendi de causis Episcoporum, & illas terminandi, vtque ad definitiuam sententiam quod est satis clarum Concilium provinciale semper fuisse quolibet Episcopo superioris.

11 Inferitur secundò, Idem quod dictum est de quolibet Episcopo, dicendum est de Archiepiscopo, qui Concilium provinciale congregauit, non posse, inquam, dispensare in his legibus, quia hæc leges non sunt leges latæ à solo ipso, sed sunt leges latæ à Concilio superiore illius, sunt enim latæ ab alijs Episcopis per modum vnus, omnes enim habent votum decisiuum. cap. sicut olim, de accus. Item Metropolitanus solum habet potestatem supra alios Episcopos congregandi Concilium: vt constat ex Trident. sess. 24. cap. 2. Deinde, quia ab Archiepiscopo ad Concilium provinciale datur appellatio, tanquam ab inferiore ad superiorem, vt tradunt gloss. fin. in cap. à collatione, de appellat. in 6. Cardinal. in Clement. 1. §. quod etiam in interdictis, num. 1. notab. 1. de sentent. excommunicat. ubi Anchar. num. 5. notab. 5. & tradit Nauar. consil. 6. sub tit. de maior. & obediens. in nouis, num. 4. Neque obstat Archiepiscopum esse caput Concilij: quia non est caput Concilij quoad iurisdictionem, non enim est in iurisdictione superior ipso Concilio congregato, sed est caput illius quoad vocandum, & congregandum Concilium, & quoad locum sedendi in Concilio, sicut Decanus, & Canonicus senior in Capitulis Ecclesiarum cathedralis, Neque etiam obstat textus in cap. graue, de prebendis, ubi dicitur: Metropolitanus delictum superioris iudicio relinquitur ex parte Concilij nuntians. Ergo Concilium non est superior Archiepiscopo. Non, inquam, obstat, quia non dicimus Concilium superioris esse Archiepiscopo quoad omnes actus, sufficit, si quoad constitutiones ibi ordinatas superioris sit, ita vt possit Archiepiscopum compellere ad illarum obseruationem. Adde, etsi Concilium non possit compellere Archiepiscopum ad constitutionum obseruationem, propter eius dignitatis reuerentiam, sufficit vt eius subditi compellantur à Concilio, quam compulsionem Archiepiscopus tollere non potest, quia non est Concilio superior: & ita tenet Nauar. supradicto loco, num. 5. Suarez lib. 6. de legibus, cap. 15. à num. 5. Thomas Sanchez plurius exornas lib. 8. distict. 17. num. 36. & 27. Bassius lib. 8. cap. 6. num. 11. & 22. Bonacina disp. 1. quest. 2. punct. 1. num. 14.

PUNCTUM V.

An sint aliqui casus, in quibus inferiores potestatem habeant dispensandi in superioris legibus.

- 1 Proponitur primus casus, Cum lex clausula generali dicit, vt dispensari possit.
- 2 Limitant aliqui, vt intelligatur de penis, quas alij à legislatore imponere possunt. Sed refertur.

- 3 Secundò limitant, ne in constitutione Concilij generalis intelligatur. Sed non probatur limitatio.
- 4 Secundus casus, in quo censetur inferioribus commissa facultas, cum materia legis levis est.
- 5 Tertius, si casus frequentes sint.
- 6 Quartus, quando leges sunt illius provincie propria, non alij communes.
- 7 Quintus, in extraordinario aliquo euentu.
- 8 Hic casus limitatur ad aliquibus: nisi inferior totam illam necessitatem moderata aliqua elemosyna, vel diligentia suppleri possit.
- 9 Sed non approbo limitationem.
- 10 Sextus casus, in quo censetur concessa potestas dispensandi, est, cum est dubium an indigeat dispensatione. Et explicatur de dubio probabilis, & negatiuo, quando dispensatio necessaria non est.
- 11 Septimus est, si consuetudine prescribitur inferiores in lege superiora dispensare posse.
- 12 Hac potestas, inferiorum in supradictis casibus ordinaria est. Et inferuntur aliqua notabilia.
- 13 Non pendet hac potestas à Capitulo.

Respondeo plures à Doctoribus assignari. Primus est, si generaliter concedatur facultas: hæc autem concedi potest verbis expressis, & de his nulla est dubitatio, uti conceditur in Trident. sess. 24. cap. 6. pro casibus occultis etiam Pontifici reseruatis. Potest item concedi verbis aliquo modo dubiis, qualia sunt, si in lege ipsa additur impersonaliter dispensari posse; tunc enim censetur inferioribus concedi facultatem, quia illa verba ad alium præter legislatorem referri debent, ne superflua sint. De legislatore namque dubitari non poterat posse in lege sua dispensare. Ergo illi non est intelligenda commissa facultas. Ergo pro aliis venit intelligenda. Item potestas dispensandi amplè est interpretanda, ut in fine huius disputationis dicebatur. Ergo pro aliis à legislatore interpretari debet: & ita tradunt glossa fin. in cap. penult. de penis, & in cap. postulasti, verbo dispensatur, de clerico excommunicato ministr. & in cap. quisquis, de elect. Innocent. in cap. dilectus, de temporibus ordinat. Felinus in cap. at si clericus, §. de adult. ritis, de iudic. n. i. innumeros referens Sanchez lib. 8. disp. 5. n. 1. Salas disp. 10. sect. 3. num. 21. Barbosa 2. part. allegat. 33. n. 22. Suar. lib. 6. cap. 14. n. 8. Bonacina disp. 1. q. 2. punct. 1. n. 17. versic. addit Syluest. Basilius lib. 8. cap. 6. n. 5. & alij apud ipsos. Neque obstat textus in cap. cum ex eo, de elect. lib. 6. & cap. 1. de atate, & qualitate, eodem lib. ubi concessa facultate dispensandi additur Episcopis, quæ additio videtur superflua, si vera est doctrina tradita. Non inquam, obstat, quia sæpè in concessione additur Episcopis, ut omnino dubitatio tollatur, quæ esse potest Episcopis non nominatis, hæc enim ratio in Trident. dicitur sess. 24. cap. 6. liceat Episcopis dispensare in omnibus irregularitatibus occultis, &c.

2 Hanc doctrinam limitant aliqui, ut intelligatur de penis, quas alij à legislatore imponere possunt. Nam si penam solus Pontifex imponere possit, solus ipse censetur habere potestatem relaxandi, quia illius est soluere, cuius est ligare. At hæc limitatio omnino rejicienda est, si ab ipso legislatore relaxandi potestas concedatur; quia rationes supra relatæ omnino pro hoc casu limitant, ut rectè cum aliis notauit Sanchez disp. 5. n. 4. Basilius n. 6.

3 Secundò limitant, quæ intelligatur de constitutione Concilij generalis, sed Pontificij. Nam si sit Concilij generalis, asserunt plures, quos refert Sanchez n. 5. non posse inferiorem Prælatum dispensare, nisi claris verbis illi committatur, & docuit Barbosa 2. part. de potestate Episcopij, allegat. 83. n. 23. & 24. Mouentur, quia iam illa verba quibus permittitur dispensatio in illa constitutione, habere possunt aliquem effectum, quin inferioribus concedatur dispensandi facultas. Primus est, ut si abroganda sit, non sit necesse fieri illius specificam mentionem. Secundus est, ut Pontifex facilius dispensationem concedat. Verùm neque hæc limitatio admittenda est; quia si in illa lege permittitur dispensatio non legislatori, qui tali permissione non indiget, sed alijs permitienda est. Adde etiam facta hæc permissione, indiget conciliaris constitutio expressa illius mentionem, ut adrogerit, ut ex his, quæ adducit Barbosa supra, colligi facillè potest, & ita tenent plures referentes Couarr. cap. ultima, 1. part. §. 7. n. 8. Sanchez lib. 8. disp. 5. n. 5. Basilius n. 6. Tertio limitant, ut intelligatur in constitutione ligante subditos, secus si ipsum dispensatum ligaret. Quæ limitatio admittenda est, ne dicamus in proprio facto, & ad propriam vtilitatem dispensare. Quod est rationi dissonum; & tradit alios referens Sanchez num. 3. Basilius n. 6. Ex quo venit intelligendus textus in cap. 2. de bigamis, ubi cum Episcopo promouenti ad ordines bigamum, dicitur dispensari posse, non quidem ab ipso Episcopo, sed à Pontifice, qui illi depositionis penam imposuit.

4 Secundus casus est, si materia legis levis sit, præsumitur enim legislator inferioribus Principibus potestatem dispensandi concedere. Ratio est, quia esset nimis onerosum ad Principem

in minimis recurrere; vel quia in moralibus parum pro nihilo reputatur; vel tandem, quia commissa iurisdictione in minoribus, videntur hæc minora concessa. Et idem est, si lex non obligat ad culpam mortalem, sed solum ad venialem, vel ad nullam, ut contingit in religionibus, quia eo ipso, quod legislator noluit obligationem rigorosam ponere, iudicauit rem tanti momenti non esse, ut dispensatio ipsi maneret reseruata, sic Caietanus quest. 97. art. 4. Emanuel Saa verbo dispensatio, n. 9. Salas disp. 20. sect. 3. num. 22. & 23. Suarez lib. 6. cap. 14. n. 9. Bonacina disp. 1. quest. 2. punct. 1. num. 17. Basilius lib. 8. cap. 6. num. 7.

5 Tertius casus est, si casus frequentes sint; quia non est præsumendum legislatorem velle, ut pro ipsis decidendis ad ipsum sit recursus, esset enim nimis onerosa gubernatio, si gubernatores in his potestatem dispensandi non haberent. Vnde in his admitti potest illa vniuersalis propositio, Episcopum posse dispensare in omnibus sibi non prohibitis. Quæ ratione diximus habere potestatem dispensandi in votis omnibus, obseruatione festorum, & ieiuniorum, sic Caietan. 2. 2. q. 243. art. 4. Nauarr. cap. 21. n. 21. Eman. Saa, Salas, Suarez, Bonacina, Basilius supra.

6 Quartus casus est. Quando leges non sunt communes alijs provinciis, sed proprie vni; tunc gubernatori illius provincie censetur data facultas in illis dispensandi. Tum, quia ea, quæ sunt propria alicuius loci, vel communitatis sunt minus nota Principi, cap. 2. de constitut. in 6. Ergo credi potest commissam esse gubernatori proprio, qui piensorem illius loci habet notitiam. Quia eo ipso, quod arctatur lex pro sola illa provincia, vel congregatione, censetur inducere conditiones legis ab illa provincia factæ, ac proinde dispensari à gubernatore posse causa intercedente, sic Caietanus q. 97. art. 4. Sotus 1. de iustit. q. 7. art. 3. Valent. 12. disp. 7. quest. 5. punct. 9. Azor tom. 1. lib. 5. cap. 15. quest. 7. Verùm mihi probabilis apparet non inferri satis potestatem dispensandi ex eo solum, quod lex pro illa tantum communitate lata sit; quia lata est absolutè à legislatore supremo neque induit conditiones legis municipalis, siquidem abrogari à gubernatore non potest; sicuti poterat lex ab ipso facta. Item etiam ea, quæ propria sunt alicuius loci, supremo Principi nota satis non sunt: at eo ipso, quod legem posuit pro illa communitate, cognouit communitatem indigere illa lege. Ergo etiam potest velle cognoscere, quando egerat dispensatione: aliàs non omni lege vniuersali ex hoc arguendo posset inferri quemlibet gubernatore dispensare posse; quia dispensatio non generalem conuenientiam totius communitatis ligatæ per legem, sed specialem illius, quo cum est dispensandum, attendit; quæ tamen conuenientia supremo Principi minus nota est, quam specialis gubernatori. sic docet Suarez lib. 6. cap. 14. num. 10. inclinat Salas disp. 20. sect. 3. num. 22. & 23.

7 Quintus casus est, in extraordinario aliquo euentu, quando viget necessitas dispensandi, estque periculum in mora, neque facillè ad legislatorem potest recurrere: siue lex sit de matrimonio impediendo, vel de aliqua irregularitate, vel reservatione voti, aut similibus. De omnibus his asseritur posse inferiorem dispensare, si vigeat necessitas; quia tunc ex præsumpta legislatoris voluntate censetur inferiori commissa dispensandi facultas. Negare enim in his casibus potestatem dispensandi, videtur esse contra charitatem, & iuare Ecclesie regimen, & commune bonum, quod non est præsumendum. Adde sæpè abolitionem alicuius criminis reseruat Pontifex sibi, præterquam in mortis articulo: & tamen si ad Pontificem recurus non sit, potest Episcopus abolitionem concedere. Ergo ex necessitate vigenti præsumi potest potestas concessa dispensandi, sic relatis multis docent Thomas Sanchez lib. 2. disp. 40. num. 3. & lib. 8. disp. 6. num. 20. Salas disp. 20. sect. 3. num. 25. Suarez lib. 6. cap. 14. circa finem, n. 10. Basilius lib. 8. cap. 6. n. 7. Bonacina disp. 1. quest. 2. punct. 1. n. 17. Vasquez disp. 178. cap. 2. num. 16. Barbosa 2. part. de potest. Episcop. allegat. 33. n. 17. & alleg. 35. à n. 3.

8 Huic casui adhibet Vasquez supra limitationem, ut intelligatur, nisi tota illa necessitas suppleri possit aliqua moderata elemosyna, vel diligentia facta ab ipso Episcopo: tunc enim asserit Vasquez non posse Episcopum dispensare in lege Pontificia, sed debere pauperem dispensandorum supplere: consenti Bonacina supra, punct. 1. circa finem. Mouentur, quia illa non reputatur necessitas, siquidem ita facillè suppleri potest. Et confirmatur exemplo simplicis Sacerdotis, qui secundum probabiliorum sententiam non potest periclitari beneficium abolitionis impendere præsentè proprio Sacerdote, vel non petita ab illo prius licentia.

9 At hæc limitatio mihi non probatur, sicuti neque probatur à Thoma Sanchez lib. 4. summ. cap. 40. n. 39. versic. secundò limitantur, & Salas disp. 20. sect. 3. n. 27. Mouentur, quia nullus ex innumeris Doctoribus, qui hæc potestatem inferiori concedunt, huius limitationis meminerunt, præsertim Ecclesie illi aduersatur. Item, quia licet Episcopus supplere suis sumptibus possit necessitates illorum, quibus concedenda est dispensatio: at non videtur obligatus illam hoc modo supplere, quia neque

neque obligatur ex virtute misericordiae, cum dispensandus non indigeat, (vt suppono) ad sui sustentationem illis sumptibus, neque obligatur ex proprio munere Episcopi; quia munus Episcopi est dispensare cum subditis, quando ipsi necessitate dispensationis videntur, non tamen illius munus est impedire necessitatem dispensationis suis sumptibus. Et per hanc rationem contraria. Ad confirmationem concedo, praesente proprio Sacerdote, non posse simpliciter, beneficium absolutiois impendere; quin prius simplici constet nolle Sacerdotem proprium absolutum concedere, quia vique tunc non constat absolutum vergeri necessitate. At sicut nolente proprio Sacerdote non tenetur simplex pecunia inflectere, vt velit, neque si absens sit, tenetur sumptus facere, vt veniat, quia ipsi non incumbit tollere necessitatem, sed solum incumbit posita necessitate absolutioem concedere. Ita in praesenti dicendum est.

10. Sextus casus est, cum dubium est, an casus indigeat dispensatione? Et quidem si dubium sit positivum, non excludens probabilitatem, certum esse debet posse dispensandum absque dispensationis operari, nulli enim morali periculo se exponit, seque sententiam opinionem probabilem, sic Bonacina disput. 1. quest. 2. punct. 1. num. 18. & multis relatis Barbosa 2. part. de potestate Episcopi, allegat. 35. n. 18. At si dubium sit negativum, neque valet iudicium probabile efformare tibi dispensationem superuacaneam esse in tali casu; existimat Bonacina supra, dispensationem potendam esse à Sede Apostolica, ne te exponas periculo faciendi contra legem superioris: & quia praxis ita obviavit. Ceterum mihi probabilis apparet; si æquè dubium sit an casus indigeat, vel non indigeat dispensatione, reputandum esse non indigere, quia tunc est praesumptio pro libertate; neque aliqui morali periculo faciendi contra legem exponitur; si verò inclinet in indigere dispensatione: adhuc existimo te reparari posse non indigere illa, quia non debes censei lege adstrictus, quovisque de lege tibi certo moraliter constet. Concesso tamen gratis in illo dubio tibi esse necessariam dispensationem, existimo Episcopalem sufficere: tam quia non videtur Pontifici referuatur casus dubius, sed certus: tum quia potestas dispensandi late est interpretanda: & ita tradit Emanuel Saa in utraque editione, verbo dispensatio, num. 1. Salas reputans probabilem disp. 20. sect. 3. numero 28. Barbosa supra n. 19. & loquens de voto referuatur tradit Suarez tom. 2. de relig. lib. 6. de voto, c. 26. n. 6. Sanchez lib. 4. in Dilect. cap. 40. n. 16.

11. Septimus casus esse potest, si consuetudine praescribatur inferiori in lege superioris dispensare. Nam consuetudo legitime praescripserit iurisdictionem concedit, vt constat ex dictis de consuetudine & traditur cap. cum contingat, de foro competenti, & aliis ibi per glossam. Ex quo fit parochos, quibus de iure non competit dispensatio, dispensare solent in festorum, & ieiuniorum obseruatione; videbatur enim maxime necessaria illis hac potestas ob frequentes casus expostulantes hanc dispensationem, sic Sanchez libro 6. capite 15. numero 7. Bonacina disp. 1. quest. 1. punct. 1. num. 11. Neque valet dicere Archiepiscopum hanc potestatem habere, quia neque à iure illam habet, cum sit inferior Concilio, sicuti reliqui alij Episcopi. Neque à Concilio inuenitur ei aliquo modo specialiter commissa. Quocirca dicendum est eulibet Episcoporum pro sua diocesi commissam esse, sic Suarez, & Bonacina supra, & multis exornat Sanchez disput. 17. numero 35. & sequitur Salas disp. 20. sect. 4. num. 46.

12. Aduerto hanc potestatem inferiorum dispensandi in omnibus supradictis casibus debere dici ordinariam, potius quam delegatam: tum quia conceditur ratione muneris, & officij; tum quia est perpetua, quae sunt conditiones iurisdictionem ordinariam constituentes, vt tradit glossa in cap. finem, de offic. ordinari. Felin. in cap. licet, eodem titulo, plures referens Couart. 3. variaram. c. 20. n. 6. & 10. Sanchez lib. 2. de matrim. disput. 40. n. 14. Suarez lib. 6. cap. 15. num. 1. Basilus lib. 8. cap. 6. num. 9. Ex qua inferitur primò potestatem, quam habet Legatus ad dispensandum in legibus, & votis, ordinariam esse, quia est annexa illi officio, & muneris in perpetuum. Sumitur ex cap. quod translatio, de officio legati, & tradit Panotmitanus in cap. vltimo, de translatio. num. 5. Speculator tit. de transactionibus §. consequitur, Suarez, & Basilus supra. Secundo inferitur potestatem, quam habent ex privilegio superiores religionum ad dispensandum cum religiosis, & ad illos absoluedum, esse etiam ordinariam, & non delegatam, quia est in perpetuum concessa: sic ex Collectore privilegiorum statum Minorum, verbo absolutio ordinaria, quod fratres, in fine. n. 27. dub. 2. tradit Basilus supra num. 9. Tertio inferitur posse hanc potestatem delegare, sic Suarez, & Basilus supra. Emanuel Rodriguez tom. 1. regul. 22. art. 11. circa fin.

13. Aduerto secundo, hanc potestatem dispensandi concessam Episcopis, & omnibus illis, qui Episcopali gaudent iurisdictione, non pendere à Capitulo in eius vita. Ratio est, quia nullibi inuenitur apposta talis dependentia, sed potius cum Episcopis conceditur dispensandi facultas, illis absolute conceditur nulla facta mentione Capituli, vt constat ex cap. ac si clerici, & §. de adulteris, & de iudic. & aliis multis à glossa ibi, & Trident. sess. 24. cap. 7. & sess. 24. cap. 6. de reformat. Adde etiam à iure consensus Capituli requisitus esse ad dispensationem (quod non probo) iam consuetudine abrogatum est, sic aliis relatis docet Suarez libro 6. capite 15. numero 10. Basilus libro 8. capite 5. num. 4. Neque obstat, si dicas in rebus arduis debere Episcopum Capituli consilium expostulare, ex text. in cap. penult. 15. qu. 7. & capite quanto, de his, quae sunt à Prelato sine consensu Capituli. Nam, vt supradicti Doctores docent, dispensatio non est ex rebus arduis, quae huiusmodi consensum, vel consilium requirunt; solum enim consensus Capituli requisitus est quando vellet iuri proprio, & in demeritis Ecclesiae, seu Capituli derogare: quod non est, quando dispensat cum irregulari ad ordines, vel beneficia & alia similia.

PUNCTUM VI.

Qui habeant potestatem dispensandi in poenis à lege statutis, vel ab homine latis.

1. Explicatur questio.
2. Legislator imponens poenam, & ante paratum delictum, & post illud, dispensare potest.
3. Poena annexa delicto non potest inferiores impedire.
4. Poena lege statuta, & quae executioni mandanda est, per iudicem augeri, aut minui non potest ab eo sine causa.
5. Apponuntur tres limitationes superiori doctrinae.
6. Post latam sententiam, & poenam inflictam nullus iudex inconsulto Principe potest augere, vel minuire poenam, spectato iure civili. Secus iure canonico.
7. Hac potestas competit Capitulo Sede vacante, & omnibus illis, qui Episcopali gaudent potestate.
8. Inferitur corollarium maxime notandum pro Pralatis religioforum.
9. Limitatur doctrina, dummodo dispensandus poenitentiam per aliquot dies egerit.
10. Pralatus secum dispensare non potest in poena, quae illi per sententiam est imposta.
11. Item debet fieri dispensatio absque tertij prauidicio.
12. Non extenditur hac potestas ad crimina adulterio maiora.
13. Religiosus condemnatus à Rectore, non potest provinciali renuente Rectore poenam tollere.

NON est animus per omnes poenas sigillatim dispensare; esset enim omnes materias morales huic discretionari immittere. Solum intendo tradere generalem doctrinam dispensationis pro poenis contractis. Potestas ergo dispensandi, & sumi potest ante poenam contractam, vel post illam in ea nonem. Deinde loqui possumus de legislatore imponente illam poenam, vel de inferiore, aut superiore illius.

2. Dicendum ergo primò est legislatorem supremum quique poenam delinquentibus imposuit, posse dispensare, siue ante paratum delictum, siue post illud cum delinquentibus, ne poenam à se statutam contrahant, neque contractam retineant; quia dispensat in tua lege, cuius obligatio, & poenitentia ex voluntate ipsius pendet.

3. Dicendum secundò. Si poena sit à lege, consuetudine, vel statuto imposta ipso iure pro aliquo delicto, quaeque nullam iudicis executionem requirit, nullus inferior legislator impedire potest, ne committens illud delictum talem poenam contrahat, tum quia nullibi habetur talem potestatem inferioribus esse datam: tum quia id non erat expediens, cum poena ante commissum delictum detinet, ne committatur. Quapropter nullus dicit posse Episcopum impedire, ne percussus clericus contrahat excommunicationem, & homicidium committens irregularitatem: sunt enim haec poenae delicto annexae nulla indigentes executione, sic communiter Doctores. Neque de his est dubitatio.

4. Dicendum tertio, quando poena executioni mandanda est per iudicem, & poena est à lege statuta, non licet iudici absque causa poenam minuire, neque augere, bene tamen causa intercedente. Priorem partem probat textus, quem mirabilem dicit Accursius in §. ortes, in aut bent de iudic. ubi iudex non debet esse lege ipsa clementior: & sumitur ex cap. de causis de off. de leg. & in clerico, & in glossa, verbo poenam pecuniariam, de poena. & probat alios referens Tiracquel de poenis, in praesat. num. 1. Menoch. de arbit. lib. 1. q. 96. n. 10. & sequa. Fatinae, praxi lib. 1. tit. 39. num. 5. Ratio est, quia frustra esset poena constituta à lege, si iudici absque causa liceret illam minuire, vel remittere: arbitrio enim iudicis factum committeretur, non poena; haec enim legis auctoritati referuatur, ex cap. iudices, c. 24. 7. &

DE
ASTR
DIA
TONI
LIE
LIVE